

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL DE CERCETĂRI JURIDICE
DEPARTAMENTUL DE DREPT PRIVAT „TRAIAN IONAȘCU”

NOUL COD CIVIL

STUDII ȘI COMENTARII

Volumul I

Cartea I și Cartea a II-a

Coordonator:

Prof. univ. dr. **Marilena Uliescu**

Autori:

Prof. univ. dr. **Mircea Duțu** – cercetător științific gr. I
Prof. univ. dr. **Marilena Uliescu** – cercetător științific onorific
Lector univ. dr. **Bogdan Pătrașcu** – cercetător științific gr. II
Prof. univ. dr. **Sache Neculaescu** – cercetător științific asociat
Dr. **Ionuț Dojană** – cercetător științific asociat
Asist. univ. **Tiberiu Țiclea** – cercetător științific asociat la proiect
Judecător **Filip Pavel** – cercetător științific asociat
Prof. univ. dr. **Raluca Dimitriu** – cercetător științific gr. I
Lector univ. dr. **Lucia Uță** – cercetător științific asociat
Dr. **Iolanda Boți** – cercetător științific asociat la proiect
Dr. **Gheorghe Buta** – cercetător științific gr. I
Prof. univ. dr. **Smaranda Angheni** – cercetător științific onorific
Prof. univ. dr. **Iosif Urs** – cercetător științific onorific
Conf. univ. dr. **Silvia Cristea** – cercetător științific asociat
Dumitru Dobrev – cercetător științific
Conf. univ. dr. judecător **Dan Lupașcu** – cercetător științific
asociat la proiect
Judecător dr. **Cristiana-Mihaela Crăciunescu** – cercetător
științific asociat
Conf. univ. dr. **Aurelian Gherghe** – cercetător științific asociat
Conf. univ. dr. **Cristian Jora** – cercetător științific asociat
Mihaela Gabriela Berindei – cercetător științific

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL DE CERCETĂRI JURIDICE
DEPARTAMENTUL DE DREPT PRIVAT „TRAIAN IONAȘCU”

NOUL COD CIVIL
STUDII ȘI COMENTARII
Volumul I

Cartea I și Cartea a II-a
(art. 1-534)

Coordonator:
Prof. univ. dr. Marilena ULIESCU

Universul Juridic
București
-2012-

Editat de **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Copyright © 2012, **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin

S.C. Universul Juridic S.R.L.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

NICIUN EXEMPLAR DIN PREZENTUL TIRAJ NU VA FI COMERCIALIZAT DECÂT ÎNSOTIT DE SEMNĂTURA UNUIA DINTRE AUTORI ȘI ȘTAMPILA EDITORULUI, APLICATE PE INTERIORUL ULTIMEI COPERTE.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Noul Cod civil : studii și comentarii / Academia Română. Institutul de cercetări juridice, Departamentul de drept privat "Traian Ionașcu" ;

coord.: Marilena Uliescu. - București : Universul Juridic, 2012-4 vol.

ISBN 978-973-127-864-3

Vol. 1. : Cartea I și Cartea a II-a : Art. 1-534. - 2012. - ISBN 978-973-127-865-0

I. Uliescu, Marilena (coord.)

347(498)

REDACȚIE:

tel./fax: **021.314.93.13**

tel.: **0732.320.666**

e-mail: **redactie@universuljuridic.ro**

DEPARTAMENTUL

telefon: **021.314.93.15; 0726.990.184**

DISTRIBUȚIE:

tel./fax: **021.314.93.16**

e-mail: **distributie@universuljuridic.ro**

www.universuljuridic.ro

COMENZI ON-LINE,

CU REDUCERI DE PÂNĂ LA 15%

CUVÂNT-ÎNAINTE

Intrarea în vigoare la 1 octombrie 2011 a Codului civil, adoptat prin Legea 287 din 2009 și pus în aplicare prin Legea nr. 71 din 2011, lege care a încercat prin dispoziții tranzitorii și chiar unele modificări, să pună de acord legislația civilă existentă cu prevederile noului Cod civil, cât și soluționarea conflictului de legi, desigur, inevitabil, rezultat al intrării sale în vigoare. Aceasta s-a dovedit foarte curând insuficientă, următoarele intervenții legislative fiind de completare și modificare. Fără să fim sceptici, nu credem că asemenea „intervenții” nu vor continua (în acest sens, Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 79 din 2011 pentru reglementarea unor măsuri „necesare” intrării în vigoare a noului Cod civil din 30 septembrie 2011, exact în ajunul intrării în vigoare a Codului).

Principalul obiectiv al OUG nr. 79/2011, „mărturisit” în preambul are în vedere corelarea procedurilor de înscriere în Arhiva Electronică de Garanții Reale Mobilare cu noile reguli consacrate de noul Cod civil, nearmonizarea legislației având efecte deosebit de importante prin blocarea acestui serviciu public, afectându-se grav drepturile creditorilor ipotecari și securitatea circuitului civil.

Un alt neajuns recunoscut în preambulul ordonanței, îl constituie unele situații conflictuale, deloc neglijabile, ce ar putea rezulta din *lipsa unității* de ordin terminologic și chiar de substanță dintre noul Cod civil și reglementările specifice ceea ce ar conduce la prejudicierea gravă a drepturilor cetățenilor, precum și la generarea unei practici judiciare neunitare.

Numai că *aprobarea*, prin Legea nr. 60 din 10 aprilie 2012 a OUG nr. 79/2011, cuprinde modificări și completări care, pe lângă faptul că sunt de esența reglementării (spre exemplu, renunțarea în mai multe cazuri la termenul *profesionist*, revenindu-se la acela de *comerciant*) sunt și disproporționate în raport cu dispozițiile ordonanței pe care o aprobă.

Lăsând la o parte nerespectarea tehnicii legislative, care ar fi cerut mai întâi legea de modificare a noului Cod civil și, abia după intrarea în vigoare a acesteia, o lege tranzitorie și de aplicare, credem că, am putea gândi și să apreciem pragmatic, trecând peste această inadvertență, modificările și completările care pot să mai îndrepte anumite contradicții sau nerespectarea unei rigori ce s-ar impune redactării unui cod.

Lucrarea „Noul Cod civil. Studii și comentarii” pe care ne-am propus să o oferim colegilor noștri juriști de toate profesiile, teoreticieni și practicieni, studenți, masteranzi, doctoranzi și chiar oricărei persoane interesate de relațiile sociale ce țin de domeniul dreptului privat este, credem, utilă, pentru facilitarea interpretării și aplicării reglementărilor noului Cod civil și că este concepută lucrarea după structura codului, în patru volume, ce vor apărea succesiv.

Volumul I privește: Titlul preliminar (art. 1-24) și anume: Dispozițiile generale, Aplicarea legii civile, Interpretarea și efectele legii civile; Cartea I – Despre persoane (art. 25-257) și Cartea a II-a – Despre familie (art. 258-534).

Volumul II cuprinde Cartea a III-a – Despre bunuri (art. 635-952) și Cartea a IV-a – Despre moștenire și liberalități (art. 953-1163).

Volumul III se referă la Cartea a V-a – Despre obligații (art. 1164-2449);

Volumul IV are în vedere Cartea a VI-a – Despre prescripția extinctivă, decădere și calculul termenelor (art. 2500-2558) și Cartea a VII-a (art. 2557-2666) – Dispoziții de drept internațional privat.

Colectivul de autori format din cercetători în domeniul dreptului, cadre universitare, magistrați și avocați, motivați de buna primire a volumului „Noul Cod civil. Comentarii” care a cunoscut trei ediții, și-a propus să realizeze această lucrare completă la un nivel științific ridicat, putând în acest mod să lămurească anumite noțiuni din Codul civil care nu se bucură de o redactare suficient de clară, să pună în evidență și să propună soluții în cazul unor contradicții sau să facă posibilă completarea elementelor care nu sunt precizate, datorate unor reglementări negative.

Studiile și comentariile au în vedere instituții de drept civil, care au fost pentru prima dată reglementate în noul Cod civil,

modificările aduse unor instituții de drept civil și mai ales implicațiile acestora, cât privește natura ori caracterele juridice și cu osebire consecințele privind drepturile și raporturile juridice ale subiecților de drept civil.

După cum am precizat, lucrarea urmărește, în mod fidel, structura noului Cod civil, dar nu este o lucrare de exegeză, care să comenteze articol cu articol cuprinsul codului. Studiile și comentariile privesc, în principal, reglementările Codului civil, cu precădere acelea care pot pune probleme de interpretare și aplicare.

Autorii și-au exprimat opiniile proprii pentru care au adus argumente pertinente, fără a urmări o opinie comună și au elaborat contribuțiile la alegerea lor, în funcție de afinitatea și competența fiecăruia.

Credem că se cuvine să precizăm că toate evaluările critice care se regăsesc în volum sunt de bună-credință – în sensul consacrat chiar de Codul civil – și au ca scop aplicarea cea mai corectă a reglementărilor și de ce nu, modificarea și completarea noului Cod civil în vederea respectării drepturilor tuturor celor cărora li se aplică dispozițiile sale.

Sine ira et studio!

Prof. univ. dr. Marilena Uliescu

NOUL COD CIVIL – O ETAPĂ IMPORTANTĂ ÎN DEZVOLTAREA DREPTULUI PRIVAT ROMÂN^{*)}

„Valul” de codificări post-1989 din România se exprimă deopotrivă prin apariția unor noi coduri, inexistente anterior (precum Codul fiscal – Legea nr. 571/2003, Codul consumului – Legea nr. 296/2004) și recodificarea altor materii (Codul muncii – Legea nr. 53/2003, Codul silvic – Legea nr. 26/1996 și Legea nr. 47/2008 sau „blocul” celor patru coduri tradiționale: codul civil, codul de procedură civilă (Legea nr. 134/2010), codul penal (Legea nr. 286/2009), codul de procedură penală (Legea nr. 135/2010)¹. El reflectă mai ales nevoia de sistematizare, raționalizare și de sporire a accesibilității corpusului masiv și divers de reglementări care au proliferat în această perioadă, pe de o parte din necesitatea actualizării, cu caracter tranzitoriu, a legislației anterioare, iar pe de alta, ca urmare a dinamismului fără precedent al evoluțiilor social-economice, armonizării legislației cu exigențele Acquis-ului comunitar, în contextul aderării României la Uniunea Europeană (2007) și, ulterior, de integrare și preluare a dreptului UE. În cadrul acestui proces multidimensional de reformare a dreptului român, un rol central îl ocupă elaborarea și adoptarea unui nou Cod civil, intrat în vigoare la 1 octombrie 2011, cu consecințe majore asupra dezvoltării dreptului privat în statul român. El reprezintă, potrivit opiniei promotorilor săi oficiali, „piesa-fanion” a

*) Autor:

Prof. univ. dr. **Mircea Duțu** – Cercetător științific gr. I, Directorul Institutului de Cercetări Juridice „Acad. Andrei Rădulescu” al Academiei Române.

¹ Din păcate, în România nu au fost elaborate „compilații” de legislație, sub forma de „coduri”, ca sistematizări tehnice, care să cuprindă publicarea reglementărilor dintr-un domeniu dat, ca instrument de lucru pentru specialiști și de informare a publicului, practică larg răspândită în alte state.

unei „reformе vaste și profunde a dreptului privat românesc care, pe lângă cele două coduri noi – civil și de procedură civilă – operează numeroase modificări și completări ale multor reglementări de drept privat, inspirată de legislația consacrand monismul reglementării dreptului privat (Codul civil și Codul obligațiilor elvețian, Codul civil italian, Codul civil olandez, Codul civil al provinciei Québec – Canada) și nu numai (Codul civil francez, reformat în numeroase rânduri și modernizat..)”². El continuă și valorifică tradiția de 365 de ani de codificare, împrumută filosofia Codului civil anterior, de la 1864, sau a Codului comercial din 1887, preia numeroase principii, instituții și reglementări ale acestora, care și-au dovedit valabilitatea de-a lungul timpului, dar și din proiectele ratate din 1938, 1939 și 1971, iar prin concepția monistă, reformularea structurii materiilor și noile soluții adoptate, în unele privințe inspirate dintr-o serie de coduri străine, se înscrie în tendința generală de emergență a unui *ius communis europaeum*, în contextul mondializării în curs. Așadar, noul Cod civil reprezintă mai ales o codificare a dreptului constant, existent, în sensul revizuirii și realizării unei sinteze a reglementărilor în vigoare în materiile vizate, soluțiilor impuse de jurisprudență și rezolvărilor propuse în doctrină, dar și un anumit progres față de trecut, ale cărui date urmează a fi infirmate sau confirmate definitiv de „proba” aplicării efective.

Din această perspectivă, desprinderea corectă și deplină a semnificațiilor sale presupune deopotrivă o abordare istorică, o analiză sistematică și o amplă perspectivă social-juridică.

I. Evoluția procesului de codificare legislativă în România

Codificarea regulilor juridice, în general, și în domeniul dreptului civil, în special, are în România o tradiție de peste 365 de ani, care începe cu epoca medievală, se conturează în dimensiuni specifice și se desăvârșește în perioada modernă, integrându-se trendului aferent noii mondializări în zilele noastre.

² Nicolae Turcu, *Soluții noi consacrate de noul Cod civil în materia obligațiilor*, în Revista română de jurisprudență, nr. 3/2011, p. 13.

Este vorba de o adevărată evoluție, cu caracter permanent, de continuitate în substanța și constantele sistemului juridic, indiferent de conținutul trecător de ordin social-economic concret al reglementărilor, conturându-se și afirmându-se, astfel, la nivelul unui fenomen coerent și durabil de codificare.

1. Elemente de codificare în dreptul român premodern

Procesul de codificare al dreptului românesc în general și în domeniul dreptului civil în special s-a desfășurat în strânsă și determinantă legătură cu istoria multimilenară a țării, valorificându-se tradiția definitorie romană, fiind marcat de vicisitudinile evoluției fragmentate în mai multe țări românești și s-a supus în epoca modernă exigențelor unificării statale și cerințelor integrării euroatlantice post moderne. În această largă perspectivă, primele legiuri de ansamblu scrise, în sens de coduri, a căror existență istorică nu poate fi contestată³, sunt la noi **Pravila lui Vasile Lupu**⁴ (1646), pentru Moldova, și **Pravila cea Mare sau Îndreptarea Legii**⁵ a lui Matei Basarab (1652), pentru Țara Românească. Codul moldovean a avut la bază Basilicalele (Pravilele împărătești ale Bizanțului), precum și unele rânduieli cutumiare aparținătoare „obiceiului pământului”. Este împărțit în 104 capitole și cuprinde mai ales reguli de drept agricol („Praviile pentru plugari și pentru alți lucrători de pământ”) și de drept penal („Praviile împărătești pentru toate felurile de giudețe, cu răspunsuri de tot felul”). Regulile de drept civil sunt mai puțin numeroase și se referă mai ales la familie și la căsătorie. Codul muntean conține texte din aceleași Basilicale, dar și din legile canonice ale monofilaxului Alexie Arștin, fiind, în mare parte, un manual de drept canonic și o preluare a conținutului Pravilei lui Vasile Lupu. Ambele Pravile prezentau mul-

³ Despre existența unei preținse Pravile a lui Alexandru cel Bun, pe care domnitorul moldovean ar fi primit-o, la înscăunarea sa în anul 1400, de la împăratul Bizanțului, și care ar fi stat la baza Pravilei lui Vasile Lupu, nu avem dovezi istorice suficiente. Pentru problemă a se vedea: S. G. Longinescu, *Istoria dreptului românesc din vremurile cele mai vechi și până azi*, București, 1908, p. 159 și urm.

⁴ *Cartea românească de învățătură*, ediție critică, Ed. Academiei, București, 1961.

⁵ *Îndreptarea legii*, ediție critică, Ed. Academiei, București, 1962.